Scris de Ninel Ganea
Miercuri, 14 Septembrie 2016 00:00

L-am cunoscut pe Cristian Comănescu în urmă cu mai bine de 15 ani, pe vremea în care conducea seminarul privat Mises. Ulterior, am legat o prietenie trainică de pe urmă căreia eu am avut de câștigat imens, nu doar la nivel intelectual. De altfel, blogul acesta datorează mult comentariilor și influenței sale, deși scăderile și erorile sunt doar doar responsabilitatea mea . După insistențe repetate, am reușit cu greu să-l conving să îmi acorde interviul de mai jos, din care astăzi publicăm prima parte.

Potrivit unui scriitor american, astăzi uitat, "when studied with any degree of thoroughness, the economic problem will be found to run into the political problem, the political problem in turn into the philosophical problem, and the philosophical problem itself to be almost indissolubly bound up at last with the religious problem." Într-o mare măsură cred că așa ar putea fi caracterizată și evoluția seminarului ținut de tine în ultimii 15 ani. Cum ai descrie acest parcurs de la von Mises la Sfinții Părinți?

Îți mulțumesc, în primul rând, atât pentru interesul activ pe care l-ai manifestat pentru seminarul privat Mises și derivatele sale în decursul anilor, cât și pentru punerea traseului parcurs sub semnul frumosului citat din Irving Babbitt. Rezumând, el poate sugera un drum

de la omul trupesesc la omul duhovnicesc. Trecând, în general, prin omul sufletesc, ca etapă intermediară, și terminând "clădirea" cu etajul trei, cel ancorat în Cer ("ancorat în Dumnezeu", spunea undeva prof. Cavarnos, vorbind despre superlativul aghiorit).

Întâi, omul logicii și abilităților achizitive, altfel spus. Apoi, poetul sau filosoful primelor virtuți "naturale", evocat în Cuvântul către tineri al Sf. Vasile. Apoi omul care se raportează la Scara Raiului, ca Împărăteasa Mucenița Alexandra în așteptarea călăilor, la Tobolsk și Ekaterinburg, acum aproape o sută de ani.

Pe noi ne-a ajutat un prieten să realizăm reducționismul presupusei autonomii economice a omului trupesc. Cu bagajul său imens de lecturi din Ioan Gură de Aur și din alți Părinți. Confruntat cu ei începi să vezi centralitatea virtuților duhovnicești și a înfloririi umane bazate pe ele, pentru orice bine uman perpetuabil și vrednic de avut.

Vezi centralitatea modelelor depline (viețile sfinților cuvioși), gravitând în jurul unui model divin-uman absolut, care întemeiază și susține convergența chipurilor și asemănărilor sale. Vezi că - în varietatea lor de timp, culoare și loc - modelele exemplare vorbesc, în fond, aceeași limbă. O limbă în primul rând practică, organic legată de viață. Vorbesc limba conlucrarii lor cu Absolutul, limba tainei mereu ilustrate a dobândirii asemănării fără confundare, a unității simfonice, a comuniunii filo-calice.

Sau vezi că regulile sunt făcute pentru om, nu omul pentru reguli. Deși regulile au rațiunea lor și, înțelese exemplar, nu pot fi confundate cu excepțiile.

Poți recupera apoi și tot ce au dat mai bun gânditori mai "practici", dar mai fără "ancoră", ca Michael Polanyi, Oakeshott și MacIntyre, sau mai "geometrici", ca Rothbard, Mises și Hayek. Poți revizita cu folos și virtuțile gentlemanului "sudist", bănuiesc, pe Generalul Lee și celelalte exemple ale tale favorite de oameni sufletești, cronologic încă destul de apropiați nouă.

Dumnezeul-Om al Părinților dă viață, dă chip și oferă asemănare tuturor, dincoace de ispita măștilor fantastice ale "progresului" pe calea reabsorbției dialectice într-un impersonal gnostico-platonic, sau augustiniano-scolastic, străin, ofilitor și rece.

Asta la modul mai general. În particular sunt probabil mai multe poteci, iar drumul poate începe din mai multe locuri.

Concret, noi la seminar cred că am sesizat mai întâi că Rothbard și Keynes aveau, fiecare în felul său dar simultan, mai multă dreptate decât credeau, în asocierea impactului unui anumit orizont eshatologic ("reabsorbționismul" sau "in the long run we are all dead") cu socialismul și colectivismul.

De la Părintele Serafim Rose am sesizat mai bine golul spre care pedalează nihilismul eshatologic, cu "demonii" lui Dostoievski în frunte. Iată o neliniște cel puțin "sufletească"!

O alta a fost sesizarea implicațiilor nihilismului sau anistorismului antropologic. De pildă, nici o filosofie a omului inductiv ilustrată de trecut nu pare a autoriza convingător speranța modernilor într-un respect stabil al proprietății, în absența unui întreg lanț, sau capital de alte virtuți (sufletești și sociale), a căror "structură de producție" devine, astfel, prioritară.

Perpetuării virtuților trebuie subordonat, atunci, tot edificiul oricărei "politici" vrednice de numele "umană". Cum aspirau să facă mai toate reperele paideice tradiționale. De la antici până pe la Sf. Nicodim Aghioritul sau Jane Austen. Repere duhovnicești, sau măcar sufletești, fără a minimaliza impactul plusurilor sau minusurilor respective. După unii, fără excepția întemeietorilor filosofiei taoist-confucianiste ("concepția cea mai nobilă despre om pe care am găsit-o până la Ortodoxie", spunea undeva Părintele Serafim Rose, fost sinolog în tinerețe.)

Revoluția împotriva naturii umane pare însă că erodează până și înțelepciunea practică necesară pur și simplu delimitării efective a proprietății, fără de care cele mai curente probleme ridicate de copii, bătrâni, sau imigrare, de pildă, nu pot decât să genereze babilonie interminabilă, începând de la "specialiști".

Pentru că inteligibilitatea proprietății e condiționată și recursiv, de loc și istorie, și invariant, de convergența naturii umane ipostaziată în modele, care dau întelesul regulilor și "sarea" istoriei. E nevoie aici de toată tradiția echilibrului naturii cu persoana, de care vorbesc Sf. Ioan Damaschinul și Părintele Stăniloae, printre mulți alții.

Poate să mă opresc aici cu exemplele de fericită neliniște adusă la seminar de Sfinții Părinți, deși lista ar putea continua...

Care sunt opțiunile politice ale unui creștin, dacă "liberalismul "este o relaxare a disciplinei, revoluția o contestare a lucrurilor eterne", iar "conservatorismul este prea adesea o conservare a lucrurilor greșite" (T.S. Eliot)? Să mai adaug și reproșul adesea auzit în trecut că tradiționalistul crede că dacă omul își va cultiva virtuțile, problemele

sociale vor dispărea.

 Primele trei instanțe enumerate în întrebare îmi sună ca tot atâtea ipostaze ale nihilismului antropologic de care vorbeam, în speță negarea flegmatică, "dinamitarea" revoluționară, respectiv consumul gradual și cumva afectat de o morgă retro al "capitalului" uman acumulat în epocile modelelor de înflorire prin virtuți.

 Adică tot atâtea autocondamnări la eșec previzibil.

De cealaltă parte, nu doar lumile tradiționale, ci un întreg spectru de moderni cu o anumită capacitate de pătrundere, de la libertarianul prof. Hoppe până la mai corect politicul autor al best-sellerului How Children Succeed - The Hidden Power of Character, Paul Taugh, detectează prevalența caracterului asupra altor abilități, ca inteligența măsurabilă în coeficienți, din perspectiva oricărui ideal rezidual de realizare umană.

Caracterul și virtuțile cred că rămân, așadar, opțiunea evidentă, telosul și veritabila prioritate politică. În afara lor toate celelalte abilități devin demonice, în sensul destrucționist de suflet și lume, sesizat adesea, de la antici până la Dostoievski.

Dar problemele nu dispar ușor pentru noi. Pentru că noi nu mai avem structura de producție subordonată virtuților, oikonomia casnică și politică, modul de viață și înțelepciunea practică și narativă la capătul cărora eforturile paideice ale bunilor și străbunilor noștri puteau fi încununate de succes.

Și nu le mai avem pentru că în aluatul bunilor și străbunilor noștri era amestecată o bună măsură de antropologie ascetico-eshatologică în sensul Părintelui Serafim Rose, sau al Cuv. Iustin Popovici, să zicem, o concepție verificată despre om și despre ființa virtuții, de care focul hiliast din capetele modernilor nu mai vrea sa știe.

Pentru foarte mulți liberali a aduce în discuție problema Bisericii (Ortodoxe?) într-o strategie a libertății reprezintă un argument autoruinător. De la subvenționarea statală până la complicitățile politice, plus corupția inerentă, inventarul păcatelor clericale se înumulțește constant. Cum comentezi?

Am învățat de la același prieten că Biserica nu e defilarea caiafelor și pilaților care confundă cele ale lui Dumnezeu cu cele ale Cezarului și (deci) ale Antihristului, ci e ceata sfinților care se mântuiesc în Hristos.

Nu e vorba însă aici de o opoziție dialectică, între biserică și stat (cum ar putea crede liberalii anistorici, "geometrici", sau alte avataruri ieșite din tiara permanentelor revoluții papale). Dar nici de o distincție care se impune ochiului nespălat de cercarea Sfântei Tradiții.

Distincția pare a se impune, însă, celor care întâi sesizează, cu ajutorul lui Dumnezeu și pentru rugăciunile iubitorilor de prieteni sau vrăjmași, savoarea conglăsuirii sfinților, apoi se smeresc, cu răbdare, până la a învața să guste civilizat și cu dreaptă socotință din posibilitatea simfoniei stat-biserică, de la purtătorii ei de cuvânt, din vremurile apostolice și ale celor Trei Ierarhi, trecând prin șirul împăraților dreptcredincioși, nu odată ei înșiși sfinți, până la moștenirea marilor Filaret al Moscovei, Ioan Maximovici și a multor catacombnici, apoi se alătură cu bucurie celor ce petrec cu ei, dând slavă lui Dumnezeu pentru că ne dezrobește și călauzește, prin sfinții Săi, până și pe cei mai întârziați dintre noi, slugi batjocorite de modernismul cel mai de pe urmă...

A doua parte a interviului va fi publicată vineri.